

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

Aineenopettajakoulutus – katse tulevaan

**Aineenopettajankoulutuksen kehittämissryhmä
5.5.2021 Helsingin yliopisto**

Opetusneuvos Marjo Vesalainen
Opetus- ja kulttuuriministeriö

- Yhteiskunnallisia ja koulutuspoliittisia näkökulmia
- Tulevaisuuden opettajatarpeista – määrällisiä ja laadullisia huomioita
- Opettajankoulutuksen kehittämishjelman uudistus

Osaamisen, sivistyksen ja innovaatioiden Suomi

- Koulutus ja osaamistaso nousevat kaikilla koulutusasteilla, oppimiserot kaventuvat ja koulutuksellinen tasa-arvo lisääntyy
- Lapset ja nuoret voivat hyvin
- Koulutus rakentaa yhteiskunnallista tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta
- Suomi on kansainvälisesti houkutteleva paikka opiskella, tutkia ja investoida

(Hallitusohjelma ja [Hallituksen kestävyystiekartta](#))

OPETTAJANKOULUTUKSIINKIN KYTKEYTYVIÄ TAVOITTEITA HALLITUSOHJELMASSA

- Oppivelvollisuuden laajentaminen
 - Jatkuvan oppimisen uudistuksen toteuttaminen
 - Ruotsinkielisen koulutuksen kokonaisselvitys
 - Koulutuksellinen tasa-arvo
 - Hyvinvoivat lapset ja nuoret
 - Maahanmuuttajataustaisten lasten ja nuorten ja aikuisten oppimisen edellytyksien varmistaminen
- Vahvat perustaidot ja valmiudet oppia uutta
 - Luonto- ja ympäristökasvatus, kestävä kehitys ja ilmastokasvatus
 - Digitalisaatio, medialukutaito
 - Seksuaali- ja tasa-arvokasvatus, demokratia- ja ihmisoikeuskasvatus, kiusaamisen ehkäisy
 - Työelämätaidot, talousosaaminen

Opettajankoulutukseen vaikuttavat tulevaisuudessa muun muassa...

- **Väestökehityksellä** vaikutuksia koulutuksen järjestämiseen kaikilla koulutusasteilla
 - **Maahanmuutto ja toisaalta muuttoliike** sekä voimakas alueellinen eriytyminen
 - **Jatkuvan oppimisen uudistus** <https://minedu.fi/jatkuva-oppiminen>
- Vaikutuksia opettajatarpeisiin ja opettajankoulutuksen määrällisiin tavoitteisiin
- Yhteiskunta muuttuu → uusia osaamistarpeita (Osaamisen ennakointifoorumin [ennakointituloksia](#))
- **Opettajankoulutuksen hakijamäärät** – selvitys opetustyön ja opettajankoulutuksen vetovoimasta, hakijamäärät laskussa 2015–2019, (KTL, JY)
 - **Yleinen pedagoginen kelpoisuus – miten uudistamme yhdessä?**
dosentti Jyrhämän (HY) selvitystyö, valmistuu 2021
 - **Opettajankoulutuksen kehittämisohjelman uudistaminen** 10/2020 – 6/2021

SAMAAN AIKAAN TAPAHTUU

Koulutuspoliittisia uudistuksia

Tukee uudistuksia

Koulutuskohdaisia ohjelmia

- [Koulutuspoliittinen selonteko](#) 8.4.2021 eduskunnalle
- [Oppivelvollisuuden laajentaminen](#): Tuetaan kaikkia nuoria oppimaan toisen asteen koulutuksessa, jotta osaaminen vastaisi työelämän haasteita
- [Jatkuvan oppimisen](#) mallien kehittäminen
- [Opinto-ohjauksen kehittämisohjelma](#) kaikilla koulutusasteilla
- [Korkeakoulujen Digivisio 2030](#)
- [Korkeakoulutuksen](#) saavutettavuussuunnitelma
- [Oikeus oppia](#): Varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen laadun ja tasa-arvon kehittämisohjelma
- [Oikeus osata](#): Ammatillisen koulutuksen laadun ja tasa-arvon kehittämisohjelma
- [Lukion laatu- ja saavutettavuusohjelma](#)
- [Varhaiskasvatuksen koulutusten kehittämissuosituks](#) 14.1.2021
- [Ruotsinkielisen koulutuksen selvitys](#) (11.3.2021)

Nostoja koulutuspoliittisesta selonteosta

- Opettajien ja muun henkilöstön saatavuus turvataan parantamalla tietopohjaa ja ennakointia sekä mitoittamalla koulutusta tarpeiden mukaan
- Kehitetään tarvittaessa opettajakelpoisuuksien sääntelyä
- Toteutetaan joustavia jatkuvaa oppimista tukevia tapoja täydentää opettajien osaamista ja kelpoisuuksia
- Opettajankoulutuksen tutkimusperustainen kehittäminen yhteistyössä (kasvatus- ja opetusalan koulutusten kehittämisfoorumi)
- Opetus- ja kasvatustieteiden henkilöstön koulutuksissa vastataan tulevaisuuden osaamistarpeisiin

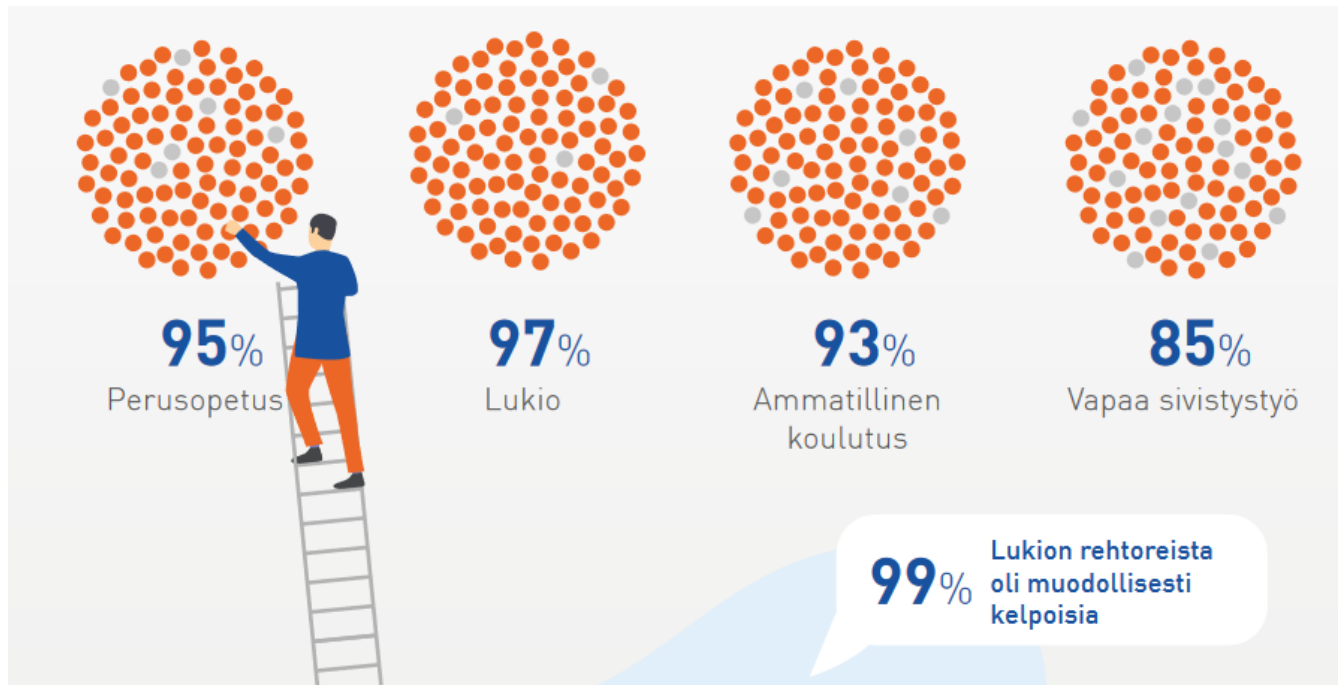
Opettajien kelpoisuustilanne ja opettajatarve

<https://www.oph.fi/fi/tilastot/tilastoja-opettajista-ja-rehtoreista>

Opettajatiedonkeruu

- Tehty opetus- ja kulttuuriministeriön toimeksiannosta kolmen vuoden välein vuodesta 1999 lähtien yhteistyössä OPH:n ja Tilastokeskuksen kanssa.
- Kerätty perusopetuksen, lukiokoulutuksen, ammatillisen perus- ja aikuiskoulutuksen sekä vapaan sivistystyön ja uusimmassa tiedonkeruussa myös taiteen perusopetuksen opettajatietoja.
- Kyselyllä tuotetaan tietoja mm. opettajien ja rehtorien kelpoisuustilanteesta, opettajakunnan ikärakenteesta ja sukupuolijakaumasta, opetusryhmien koosta ja opettajien osallistumisesta täydennyskoulutukseen jne.
- Vastausprosentti on kahdessa viimeisessä tiedonkeruussa laskenut selvästi!
- **Opettajarekisteriselvitys määrä valmistua 30.11.2021 mennessä.**

Muodollisesti kelpoiset opettajat rehtorit (2019)

Mukana kaikki tehtävätyypit sekä suomen- ja ruotsinkielinen koulutus

Nostoja tuloksista (2019)

- **Opettajakunnan profiili lähes ennallaan:** opettajat täyttävät erinomaisesti tehtäviensä kelpoisuusvaatimukset ja ovat keskiikäistyvää sekä erittäin naisvaltaista joukkoa.
- **Perusopetus:** rehtoreista ja kaikista opettajista 95 % muodollisesti kelpoisia tehtäviinsä. Ruotsinkielisissä kouluissa 91 %.
- Heikoin tilanne sivutoimisilla tuntiopettajilla: kelpoisia 73 % suomenkielisessä ja 63 % ruotsinkielisessä koulutuksessa työskentelevistä.
- **Lukiot:** rehtoreiden ja päätoimisten opettajien kelpoisuusaste suomenkielisissä lukioissa 98 % ja ruotsinkielisissä 93 %.

- **Ammatillisen koulutuksen** opettajien kelpoisuus nousi muutamalla prosenttiyksiköllä: selvityksessä mukana olleiden kelpoisuusaste oli 93 %. Ruotsinkielisessä koulutuksessa 89 %.
- **Vapaan sivistystyön** opettajiston kelpoisuusaste kasvoi hieman edellisestä tiedonkeruusta ja oli suomenkielisissä oppilaitoksissa 85 % ja ruotsinkielisissä 83 %.
- [Taiteen perusopetuksen](#) osalta julkaistu suuntaa antavia tuloksia 4/2021

Kelpoisuusasteita – eniten opetettu aine; perusopetus ja lukio

- Äidinkieli ja kirjallisuus, suomi äidinkielenä 98,3 %
- Äidinkieli ja kirjallisuus, suomi toisena kielenä 97,5 %
- Toinen kotimainen kieli ruotsi 98,2 %
- Englanti 98,1 %
- Saksa 98,5 %
- Ranska 96,6 %
- Espanja 98,7 %
- Uskonto (ev. lut.) 97,7 %
- Historia 95,1 %
- Filosofia 100 %
- Matematiikka 96,2 %
- Fysiikka 98,4 %
- Kemia 98,6 %
- Maantieto 100 %
- Biologia 97,7 %
- Musiikki 95,1 %
- Kuvaamataide 91,5 %
- Terveystieto 93,9 %

Nostoja opettajien ikärakenteesta – vähintään 50 vuotta (selvitykseen osallistujien osalta)

- Suomenkielisen perusopetuksen opettajista 41 %; lehtoreista 7,9 % vähintään 60 vuotiaita
- Suomenkielisten lukioiden opettajista 44 %; lehtoreista ja opinto-ohjaajista 11,6 % vähintään 60 vuotiaita
- Ruotsinkielisten koulujen opettajat keskimäärin hiukan nuorempia kuin suomenkieliset kollegansa
- Vapaan sivistystyön opettajista noin 57 %; vähintään 60 vuotiaita 18 %
- Ammatillisen koulutuksen opettajista 62 %; vähintään 60 vuotiaita 17 %

Opettajatarpeista

- Pulaa varhaiskasvatuksen opettajista; erityisesti pääkaupunki-seudulla. Koulutuspaikkalisäysten vaikutukset näkyvät viiveellä.
- Opinto-ohjauksen ja ohjausosaamisen tarve lisääntyy. Erityisesti ruotsinkielisessä koulutuksessa on pulaa opinto-ohjaajista.
- Kielivähemmistöt
- Yhteiskunnan monikielistymisellä ja -kulttuuristumisella vaikutuksia (S2-opetus, oman äidinkielen opetus jne.)
- Väestökehityksen perusteella luokanopettajatarve pienenee; vastaavia vaikutuksia aineenopettajien tarpeeseen. Alueelliset erot voimistuvat.
- Toisaalta opettajien ikärakenne hyvä huomioida

Näkymät ruotsinkielisen koulutuksen puolella

- Opettajatiedonkeruun perusteella opettajien kelpoisuusasteet suhteelliset hyvät (vastausprosentit kuitenkin laskeneet selvästi)
- [Ruotsinkielisen koulutuksen kokonaisu selvityksen](#) perusteella ruotsinkielisestä opetushenkilöstöstä on kuitenkin pulaa
- Luokanopettajien tilanne suhteellisen hyvä
- Pulaa on kuitenkin kelpoisista opettajista erityisesti seuraavissa opettajaryhmissä
 - varhaiskasvatuksen opettajat
 - erityisopettajat ja erityisluokanopettajat
 - opinto-ohjaajat
 - aineenopettajien osalta akuuteimmat tarpeet koskevat erityisesti LUMA-aineiden (erit. fysiikka), musiikin ja kuvaamataidon opettajia, myös historia
- Opettajatarpeissa alueellisia eroja

Opettajien osaamisen kehittämisalueita

Millainen on tulevaisuuden opettaja?

Osaamista tarvitaan

- Digipedagogiikka ja jatkossa tekoälyn hyödyntäminen
- Oppimisen tuki, erityispedagogiikka ja ohjausosaaminen
- Kieli- ja kulttuuritietoinen pedagogiikka, monikielisyyden näkökulmat
- Tasa-arvoon, yhdenvertaisuuteen, ihmisoikeuksiin liittyvät kysymykset
- Kiusaamisen ja väkivallan ehkäisy
- Kestävän kehityksen hyvin moninaiset kysymykset
- Hyvinvointiosaaminen ja tunnetaitojen merkitys
- Vuorovaikutuksen ja yhteisöllisyyden edistäminen sekä yhteistyö yhteiskunnan eri toimijoiden kanssa
- Miten kansainvälisyys huomioidaan opettajankoulutuksessa?
- jne.....

Laaja alainen osaaminen ja opettajan osaamistarpeet

Laaja-alainen osaaminen lukiossa – LOPS 2021

- Laaja-alaisen osaamisen osa-alueiden tavoitteisiin pyritään **kaikissa lukio-opinnoissa**. Kukaan oppiaine ei lähesty laaja-alaista osaamista oman tiedon- ja tieteenalansa lähtökohdista. **Laaja-alainen osaaminen on keskeinen osa sekä oppiainekohtaisia että oppiaineita yhdistäviä opintoja.**
 - Kehittyvä laaja-alainen osaaminen tukee oppilaiden / opiskelijoiden **kriittisen ajattelun, yhteistyötaitojen, luovan ongelmanratkaisun, oppimaan oppimisen ja elinikäisen oppimisen taitojen** kehittymistä.
- Miten aineenopettajan koulutuksessa huomioidaan näihin liittyvät tulevan aineenopettajan osaamistarpeet? Vrt. myös KAPPAS-hankkeen tulokset (<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-892-2>)

Laaja-alainen osaaminen lukiossa

#LOPS2021

Tavoitteina

- hyvä yleissivistys
- kestävän tulevaisuuden rakentaminen
- vahvat jatko-opinto-, työelämä- ja kansainvälisyysvalmiudet

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

- Kansainvälisyysvalmiudet ja maailmankansalaisen asenne
- Suomalaisen, eurooppalaisen ja globaalin kulttuuriperinnön tuntemus sekä kulttuurisen moninaisuuden ymmärtäminen
- Eettinen toimijuus globaalissa media- ja teknologia-maailmassa

Hyvinvointiosaaminen

- Huolenpito itsestä ja muista
 - Omien vahvuuksien tunnistaminen ja käyttäminen sekä identiteetin rakentaminen
 - Sinnikkyyks muutosten ja yllätysten maailmassa

Vuorovaikutusosaaminen

- Tunne- ja empatiataidot
- Sosiaaliset taidot, yhteistyökyky ja yhdessä oppimisen taidot
- Kielitietoisuus ja rakentavan viestinnän taito

HYVÄ, TASAPAINOINEN JA SIVISTYNYT IHMINEN

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

- Arvolähtöinen ja eettinen toiminta yhteiseksi hyväksi
- Luonnon monimuotoisuuden arvostaminen ja tutkimustietoon perustuva ilmasto-osaaminen
- Kiertotalouden ymmärtäminen ja kestävä kuluttajuus

Yhteiskunnallinen osaaminen

- Demokratiataidot, vaikuttaminen turvallisen, oikeudenmukaisen ja kestävän tulevaisuuden puolesta
 - Osaamisen käyttäminen sekä omaksi että yhteiskunnan hyväksi
 - Uudistumiskyky, työelämävalmiudet ja yrittäjämäinen asenne

Monitieteinen ja luova osaaminen

- Uteliaisuus ja motivaatio oppia sekä etsiä merkityksiä ja yhdistellä asioita uudella tavalla
 - Oppimisen säätely, lähdekriittisyys ja jatkuva oppimistaitojen kehittäminen
 - Monilukutaito digiajassa

Opettajankoulutusfoorumi ja opettajankoulutuksen kehittämishankelman uudistus

- Opettajankoulutusta on tärkeä kehittää yhteisöllisesti ja tutkimusperustaisesti
- Opettajankoulutuksen kehittämishankkeiden tuotosten ja oppien jatkohyödyntäminen
- <https://minedu.fi/opettajankoulutusfoorumi>

OPETTAJAN ASIAN- TUNTIJUUS JA OSAAMINEN

- Syvälinen oman alan osaaminen
- Pedagoginen taitavuus
- Yhteiskunnalliset, globaalit ja eettiset kysymykset
- Arvo-osaaminen
- Tunne-, vuorovaikutus- ja yhteistyötaidot
- Yritteliäisyys
- Muutososaaminen
- Tutkimusosaaminen
- Moninaiset oppijat

Laaja-
alainen
perus-
osaaminen

Uutta luova
asian-
tuntijuus ja
toimijuus

Oman osaamisen
ja yhteisön
jatkuva
kehittäminen

- Luovuus, uteliaisuus, kokeilu- ja kehittämishenki
- Opetussuunnitelmaosaaminen
- Taito innovoida yhdessä ja ottaa käyttöön uusia opetuksen innovaatioita (mm. digisosaaminen)
- Taito reflektoida ja arvioida
- Taito muuttaa oma toimintaa
- Pystyvyys ja toimijuus

- Oppilaitoksen toimintakulttuurin kehittäminen verkostoissa
- Oman osaamisen kehittäminen itsearviointeihin ja tutkimukseen perustuen
- Verkostoituminen ja yhteisöosaaminen

Ks. myös Moniulotteinen opettajan osaamisen malli (MAP)

<https://sites.utu.fi/ovet/hanke/moniulotteinen-opettajan-osaamisen-malli-map/>

Uuden kehittämisohjelman kehittämiskohteet

- **Ennakoinnilla ja valinnoilla vetovoimaa, osuvuutta ja laatua**
 - opiskelijavalintojen jatkuva kehittäminen, lähtökohtana laadulliset ja määrällisten tavoitteet
 - monipuolisiin opettajaopintoihin ja opettajan työhön sitoutuvien opiskelijoiden valinta
 - kansainvälistyvä opiskelu ja opetus
- **Opettajien osaaminen ja jatkuva oppiminen**
 - professionaalisuuden, identiteetin ja toimijuuden kehittymisen tukeminen läpi uran
 - uutta luova osaaminen, yhteisö- ja verkosto-osaaminen
 - osaaminen, rakenteet ja tuki jatkuvaan oppimiseen ja uranaikaisen osaamisen kehittämiseen
- **Opettajankoulutus vahvaksi yhteistyöllä ja verkostoilla**
 - opettajankoulutuksen kehittäminen sekä kehittämistä tukevat rakenteet ja tavoitteet
 - yhteistyön kulttuuri eri vaiheissa, tasojen ja organisaatioiden sisällä, välillä ja kansainvälisesti
 - opiskelijoiden yhteistyö yksiköiden sisällä ja yli rajojen ja yksiköiden
- **Osaavalla johtamisella oppivaksi ja kehittyväksi yhteisöksi**
 - johtaminen päiväkodeissa, kouluissa, oppilaitoksissa ja opettajankoulutuksessa;
teacher leadership
 - pedagoginen johtaminen, henkilöjohtaminen, asiajohtaminen, ...

Tutkimusperustaisuus

Yhteiskunta muuttuu ja osaamistarpeet muuttuvat

On tärkeää, että aineenopettajakoulutus ottaa yhteiskunnan muutoksista johtuvat haasteet vastaan, elää ajassa, uudistuu korkeatasoisena ja yhteiskuntaan vaikuttavana sekä kehittyä vetovoimaisena!

Muutosten pohjaksi tarvitaan tutkimusta ja monenlaista ennakoitietoa!

- Aineenopettajakoulutuksen kehittämiseen tarvitaan laajaa tutkittua tietoa.
- Tarvitaan korona-ajan toteutusten, kokemusten sekä oppimisen laadun arviointia.
- Tarvitaan ennakoitietoa osaamistarpeista, opettajatarpeista alueellisesti ja kansallisesti ja tietoa hakijamääristä, tutkintojen suorittaneista jne.
- Mistä aineenopettajankoulutuksen laatu koostuu ja miten sitä voidaan mitata ja laadun kehittymistä seurata?

Kiitos!

marjo.vesalainen@minedu.fi

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET